

RUR – KAREL ČAPEK (*1890 †1938)

<u>Námět:</u>	Varování před nástupem techniky.
<u>Téma a motiv:</u>	Následky sestrojení umělých lidí – robotů; lidská práce, obava o osud lidstva, roboti, touha zbohatnout, vyhlazení lidstva, experiment, lež
<u>Časoprostor:</u>	Nespecifikovaný ostrov uprostřed moře, pravděpodobně Rossumův , kde se nachází továrna na roboty, neurčený čas v budoucnosti, přesto řeší aktuální témata. (např. válka)
<u>Kompoziční výstavba:</u>	předehra a 3 dějství; chronologický děj – rychlý spád
<u>Literární druh a žánr:</u>	drama – žánr: tragédie
<u>Vypravěč:</u>	er-forma (monolog vypravěče, 3. osoba – minulý čas)
<u>Postavy:</u>	<p>Harry Domin - centrální ředitel R.U.R., cílevědomý, panovačný, sebevědomý, neústupný, plný ideálů, jeho snem je osvobodit lidstvo od práce, chce povznést člověka, aby se nemusel o nic starat, nakonec se mu to však vymstí a může za vyhubení lidské rasy roboty</p> <p>Helena Gloryová - usilovala o lepší zacházení s roboty, manželka Domina, laskavá, zvědavá, citlivá, chce, aby roboti měli taky svá práva, a aby se uměli sami rozhodovat a cítit, nakonec umírá stejně jako ostatní – kromě Alquista</p> <p>Stavitel Alquist - pracovitý, postarší, sečtělý, za největší hodnotu považuje lidský život a práci, nemá velkou důvěru k robotům, je jediný člověk, kterého roboti ušetří, protože pracuje jako oni rukama a roboti věří, že objeví tajemství jejich výroby a skutečně se mu to nakonec po malém experimentu se dvěma zamilovanými roboty podaří</p> <p>služka Nána - nevzdělaná, prostá, pobožná, vše hodnotí na základě zdravého rozumu, nemá ráda roboty, jelikož nepochází od Boha</p> <p>roboti Prim a Helena – výjimky mezi roboty, na rozdíl od ostatních robotů pociťovali lásku a něhu</p> <p>Dr Hallemeier – zabývá se psychologií a vývojem robotů, na přání Heleny u pár vybraných robotů pěstuje rozumové a citové schopnosti</p>
<u>Vyprávěcí způsoby:</u>	přímá řeč, scénické poznámky
<u>Typy promluv:</u>	dialogy, monology, informační pasáže
<u>Jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku:</u>	spisovný jazyk, hovorová řeč: služka Nána (<i>Dyť vona je jak malý dítě</i>), srozumitelná mluva, občas odborná slova (souvislost s roboty), zvolací věty, vznik slova robot -> Josef Čapek
<u>Tropy a figury a jejich funkce ve výňatku:</u>	personifikace: (<i>Zase jich přibýlo, jako by je země vypocovala</i>) metafory: <i>večerní lampa rodiny (žárovka)</i> aposiopese = nedokončené výpovědi (<i>Byl jste si vědom, co může být následkem vašeho...</i>) metonymie: <i>Pustili jsme do mříží dvacet set volt.</i> synekdocha: <i>Nikdo už nebude platit za chléb životem.</i> hyperbola: <i>Milióny duší se do mne slétají.</i> <u>Figury:</u> řečnické otázky (<i>Oh, Galle, jak můžete tak lhát?</i>)
<u>Kontext autorovy tvorby:</u>	1. pol. 20. století – meziválečná doba

O autorovi:

- narodil se 9. ledna 1890 v Malých Svatoňovicích do rodiny lékaře
- dětství prožil v Podkrkonoší v Úpici
- nejmladší ze tří dětí (Josef – malíř, spisovatel; Helena – autorka vzpomínkové knihy Moji milí bratři)
- **žurnalista, prozaik, dramatik, překladatel, kritik, esejista, cestovatel**, psal knihy pro děti
- znal se Masarykem (Hovory s TGM), oficiální autor; mluvčí Hradu
- studoval gymnázium v Hradci Králové, po odhalení jím organizovaného protirakouského spolku
- přešel do Brna => maturoval v Praze, potom FF UK (studoval – filozofii, estetiku, dějiny výtvarného umění, germanistiku, anglistiku a bohemistiku)
- po škole vychovatel => knihovník Národního muzea => do r. 1938 **redaktor Národních listů** a Lidových novin, ve Vinohradském divadle 1921-23 jako dramaturg a režisér
- zvolen prvním předsedou československého PEN klubu (celosvětové sdružení spisovatelů)
- nenarukoval do 1. sv. v. z důvodu onemocnění vysychání míchy
- jako dramaturg Vinohradského divadla se seznámí se svoji budoucí ženou, spisovatelkou a herečkou Olgou Scheinpflugovou
- po abdikaci E. Beneše v roce 1938 se stal posledním symbolem první republiky
- za život **byl 7x nominován na Nobelovu cenu**, ale ta mu nebyla udělena z politických důvodů
- zemřel na zápal plic

Dílo:

- 1) novinářská a prozaická činnost – začal ji tvořit před 1. sv. se svým bratrem Fejetony - **Zahradníkův rok, Jak se co dělá, Měl jsem psa a kočku, Italské listy, Cesta na sever, Výlet do Španěl**
- 2) utopická tvorba – poukazuje na pomyslnou hrozbu zneužití lidských vynálezů, které se rychle vyvíjí
drama – **R.U.R., Věc Makropulos**
romány – **Továrna na absolutno, Krakatit, Válka s mloky**
- 3) noetické období = poznávací, vychází z pragmatismu, který ho ovlivnil = filozofický směr 20. stol. zrozený v USA – pravdivé je to, co se osvědčilo, neexistuje žádná absolutní pravda
Hordubal, Povětroň, Obyčejný život
- 4) protifašistické období – varuje před nástupem totality
drama – **Bílá nemoc, Matka**
- 5) pohádky - **Dášenska čili život štěněte, Devatero pohádek** – nadpřirozené bytosti v běžném prostředí
- 6) další díla - **Ze života hmyzu, Povídky z jedné kapsy, Povídky z druhé kapsy**

Literární / obecně kulturní kontext:

Jedná se o spisovatele demokratického proudu působící v meziválečném období, jež spojuje aktivní žurnalistická činnost v Lidových novinách – tisk demokraticky smýšlející populace.

DEMOKRATICKÝ PROUD

- Autoři vyznávají principy humanity, demokracie, píšou utopická dramata

Pátečníci

- Scházeli se ve vile na Vinohradech, kde probíhaly diskuse o demokratických a humanistických věcech
- Většina z nich psala také do Lidových novin
- Většina zaplatila za své názory životem
- Mezi ně patří Karel Poláček, Eduard Bass, Karel Čapek, Josef Čapek, Ferdinand Peroutka

Vrstevníci:

Josef Čapek – Povídaní o pejskovi a kočičce, společně s bratrem: Adam stvořitel, Krakonošova zahrada

Karel Poláček – Bylo nás pět – pro děti, Muži v ofsajdu - humoristická kniha

Eduard Bass – Cirkus Humberto, Klapzubova jedenáctka

Autoři, kteří tvořili v meziválečné době:

Německy psaná literatura u nás: **Franz Kafka** (Proces, Proměna, Zámek), **Rainer Maria Rilke** (Kniha hodinek), **Egon Erwin Kisch** (Pražský Pitaval, Zuřivý reportér)

Vladislav Vančura (Rozmarné léto, Markéta Lazarová, Konec starých časů) - avantgardní proud,

Ivan Olbracht = levicově orientovaný (Nikola Šuhaj, loupežník, Žalář nejtemnější) - levicově orientovaný

Jaroslav Hašek = legionáři (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války)

Jaroslav Havlíček (Petrolejevové lamy, Neviditelný) = psychologická próza

Jiří Voskovec, Jan Werich (Golem, West Pocket revue) - Osvobozené divadlo

Imaginativní próza: V. Vančura = básnická próza

Obsah:

Předmluva

Helena Gloryová přichází do továrny na výrobu robotů. Domin se do ní zamiluje a vysvětluje jí historii vyrábění robotů. Helena si roboty Sullu a Maria splete s lidmi. Busmana, dr. Galla, Hallemeiera, Fabryho a Alquista pro změnu pokládá za roboty, snaží se v nich vzbudit vzdor proti špatnému zacházení ze strany lidí. Všichni se do ní zamilují. Domin jí pokládá nabídku k sňatku.

1. dějství

Po 10 letech. Helena je vdaná za Domina, ženy nerodí děti, Helena rozčilením spaluje nějaké dokumenty. Domin si myslí, že má všechno pod kontrolou, dokud nepřiplate loď, ze které se dozvídá o válce robotů proti lidem. Roboti se vzbouřili, chtějí lidi vyvraždit, jsou inteligentnější než lidé. Domin chce utéct na lodi Ultimus, ale i tu obsazují roboti.

2. dějství

Roboti mají zbraně. Dr. Gall se přiznává, že změnil roboty, jejich povahu přeměnil na lidskou. Roboti tím přišli na to, že mají převahu nad lidmi a začali je nenávidět za to, jak s nimi zacházejí. Přichází Helena a přiznává, že dr. Gall provedl změnu na její přání, chtěla dát robotům duši. Roboti útočí, zabíjí Hallemeiera i sotatní, jediného Alquista nechávají žít, protože jako jediný pracoval.

3. dějství

Roboti zabili všechny lidi kromě Alquista. Lidstvo tím vyhynulo. Roboti potřebují Rossumův předpis na výrobu robotů, ten ale spálila Helena. Alquist je donucen pitvat roboty, aby přišel na důležité poznatky pro výrobu. Roboti Primus a Helena se do sebe zamilují. Alquist chce pitvat Helenu nebo Prima, ale oba nabízí svůj život místo života toho druhého, chtějí být spolu. Alquist pochopí, že roboti jsou lidé, protože milují, takže lidstvo nevyhyne.